

Závěrečná doporučení Výboru proti mučení

1. Výbor projednal třetí periodickou zprávu České republiky (CAT/C/60/Add.1) na své 594. a 597. schůzi, které se konaly 4. a 5. května 2004 (CAT/C/SR. 594 a 597), a přijal tyto závěry a doporučení.
 - A. Úvod
 2. Výbor vítá předložení třetí periodické zprávy České republiky předložené v souladu se směrnicemi Výboru a začlenění sebekritických informací do této zprávy, jakož i přímý a otevřený dialog s účastnickým státem.
 3. Zaznamenává, že zpráva pokrývá období od 1. ledna 1998 do 31. prosince 2001, oceňuje Výbor aktualizaci poskytnutou delegací České republiky a podrobné odpovědi na seznam problémů a otázek nastolených členy Výboru během rozhovoru.
 - B. Pozitivní aspekty
 4. Výbor vítá pokračující úsilí účastnického státu pozměňovat své zákony tak, aby zaručovaly lidská práva obecně a konkrétně ta, která jsou spojena s prováděním Úmluvy proti mučení. Výbor vítá zejména:
 - (a) Změnu zákona č. 222/2003 Sb. o pobytu cizinců s účinností od 1. ledna 2004 zavádějící nezávislý soudní orgán druhého stupně k přezkoumání azylových případů;
 - (b) Změnu zákona č. 52/2004 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a některých souvisejících zákonů, která definuje podmínky ve věznicích v souladu s požadovanými standardy a skýtá uvězněným větší ochranu;
 - (c) Zákon o probační a mediační službě a o zřízení probační a mediační služby (zákon č. 257/2000 Sb.), jež má mimo jiné za důsledek snížení počtu uvězněných;
 - (d) Zákon o zvláštní ochraně svědka (zákon č. 137/2001 Sb.);
 - (e) Změny trestního řádu (zákon č. 265/2001 Sb.) postupující řízení vyšetřování trestních činů údajně spáchaných příslušníky policie státnímu zástupci namísto policejnímu vyšetřovateli, který toto vyšetřování řídil dříve;
 - (f) Zavedení Národní strategie o potírání obchodu s lidmi v roce 2003;
 - (g) Záměr ratifikovat v roce 2005 Opční protokol k Úmluvě a příslušnou změnu zákona o veřejném ochránci práv schválenou Legislativní radou vlády

rozšiřující jeho pravomoci tak, aby mohl působit jako národní preventivní mechanismus uváděný v Opčním protokolu k Úmluvě;

- (h) Zveřejnění zpráv Evropského výboru pro předcházení mučení a odpovědi účastnického státu, jakož i záruky, že na základě doporučení budou přijata opatření.

C. Problémy vyvolávající znepokojení

5. Výbor vyjadřuje své znepokojení ohledně těchto skutečností:

- (a) Přetrvávající výskyt násilných činů vůči Romům a údajná neochota policie poskytovat přiměřenou ochranu a vyšetřovat takové trestné činy i přes snahu účastnického státu předcházet takovým činům;
- (b) Nedostatek jasných právních záruk práv všech osob zbavených svobody na přístup k právnímu zástupci a na informování jejich blízkých od samého počátku vazby;
- (c) Skutečnost, že neplnoletí nejsou drženi odděleně od dospělých ve všech případech zadržení;
- (d) Skutečnost, že osoby ve vyšetřovací vazbě a osoby odsouzené na doživotí nemohou pracovat a jsou ponechávány v nečinnosti bez přiměřené činnosti;
- (e) Případy násilí mezi uvězněnými a nedostatek statistických údajů, které by mohly vést ke změně poskytnutím důležitých ukazatelů k usnadnění určení základních příčin a vypracování postupů k předcházení a snížení počtu takových případů násilí;
- (f) Lékařská vyšetření nemusí být vždy důvěrná a rozhodnutí přistoupit k omezením nejsou vždy upravena zákonem či periodicky revidována;
- (g) Stávající systém, podle kterého se na věznicích požaduje, aby kryli část nákladů spojených se svým uvězněním;
- (h) Výsledky šetření o nadměrném používání síly policií při demonstracích v Praze v září 2000 během zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, podle kterých pouze jediný případ byl kvalifikován jako trestný čin;
- (i) nedostatek úplných informací od účastnického státu o nápravě a odškodnění obětem mučení či jejich rodinám;
- (j) Změny zákona o právu na azyl, které rozšířily důvody pro zamítnutí žádostí o azyl a umožňují zadržování osob, jež mají být vyhoštěny, ve střediscích pro zadržované cizince po dobu až 180 dní, jakož i restriktivní povaha podmínek v těchto střediscích, které jsou srovnatelné s podmínkami ve věznicích;

- (k) Obvinění týkající se několika případů nedobrovolné sterilizace neinformovaných romských žen, jakož i neschopnost vlády provést příslušné šetření vzhledem k nedostatečné identifikaci jednotlivých stěžovatelek.

D. Doporučení

6. Výbor účastnickému státu doporučuje:
- (a) Vynakládat větší úsilí při potírání rasové nesnášenlivosti a xenofobie a zajistit, aby projednávaný komplexní antidiskriminační zákon zahrnoval všechny důležité otázky, kterých se Úmluva týká;
 - (b) Přijmout opatření ke zřízení účinného, spolehlivého a nezávislého systému stížností umožňujícího podniknout rychlé a nestranné vyšetření všech obvinění policie či jiných veřejných činitelů ze špatného zacházení či mučení, včetně všech obvinění nestátních subjektů z rasově motivovaného násilí, zejména pokud mělo za následek smrt, a potrestání viníků;
 - (c) Posílit stávající snahy o omezení výskytu špatného zacházení ze strany policie a jiných veřejných činitelů¹, včetně etnicky motivovaných případů, a při zajištění ochrany soukromí jednotlivce navrhnout způsoby shromažďování údajů a monitorování výskytu takových činů, aby problém mohl být řešen účinněji;
 - (d) Posílit záruky proti špatnému zacházení a mučení obsažené v trestním řádu a zajistit, aby podle zákona jakož i v praxi měly všechny osoby zbavené svobody zaručeno právo na právního zástupce a informování svých blízkých a aby byly tomto právu informovány;
 - (e) Zajistit, aby osoby mladší 18 let byly za všech okolností zadržovány odděleně od dospělých;
 - (f) Zvážit způsoby zajištění další činnosti pro všechny zadržované, a tak je podnítit k aktivitě a omezit dobu, kterou tráví nečinností;
 - (g) Monitorovat a dokumentovat případy násilí mezi vězni s cílem odhalit příčiny a navrhnout vhodná preventivní opatření. Výbor vyzývá účastnický stát, aby mu ve svém příští periodické zprávě takové údaje poskytl, a to rozčleněny podle důležitých ukazatelů;
 - (h) Zajistit, aby lékařská vyšetření byla důvěrná a zvážit možnost převodu lékařských služeb z ministerstva spravedlnosti na ministerstvo zdravotnictví;
 - (i) Znovu zvážit ustanovení, které ukládá vězňům hradit část svých výdajů s cílem úplně toto ustanovení zrušit;
 - (j) Zajistit, aby klasifikace činů zakázaných Úmluvou byla vyhotovena nezávislým úřadem s cílem iniciovat příslušné postupy a poskytnout v příští

¹ Vzhledem k mnohosti forem možného špatného zacházení je třeba pojem „veřejný činitel“ vykládat širěji, než jak je definován v ustanovení § 89 odst. 9 trestního zákona.

periodické zprávě informace o trestním šetření podezřelých případů mučení či jiného špatného zacházení podle paragrafu 259a trestního zákoníka;

- (k) Přezkoumat nezávislost a efektivnost vyšetřování stížností na nadměrné použití síly v souvislosti s demonstracemi při příležitosti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v září 2000 s cílem zahájit příslušné řízení s odpovědnými osobami a poskytnout obětem odškodnění;
- (l) Zahrnout do své příští periodické zprávy informace o odškodnění obětem či jejich rodinách v souladu s článkem 14 Úmluvy;
- (m) Přehodnotit přísný režim zadržování ilegálních přistěhovalců s cílem tento režim zrušit a zajistit, aby všechny děti zadržované v těchto záchytných střediscích byly společně se svými rodiči přesunuty do rodinných přijímacích středisek;
- (n) Prošetřit stížnosti na nedobrovolné sterilizace při využití lékařských a osobních záznamů a vyzvat stěžovatele, aby podle možností napomáhali při dokazování těchto obvinění;
- (o) Do jednoho roku poskytnout informace o svých odpovědích na doporučení Výboru obsažená v odstavcích (a), (b), (i), (k) a (m) výše.
- (p) Zpřístupnit pomocí internetových stránek, médií a nevládních organizací veřejnosti zprávy předkládané Českou republikou Výboru a závěry a doporučení Výboru k těmto zprávám ve vhodných jazycích;
- (q) Předložit svou příští periodickou zprávu k 31. prosinci 2009, tedy ke dni, ke kterému má být předložena 5. periodická zpráva. Tato zpráva by měla spojit 4. a 5. periodickou zprávu.